

Europos Sąjungos šalių galutinių produktų eksporto konkurencingumo vertinimas

Įvadas

Europos Sąjungai pradėjus rengti ekonomikos skatinimo planus, kuriuose viena iš įgyvendinamų priemonių paketo dalių – stimuliuoti individualių šalių vartojimą – suformuota nuostata, skatinti eksportą ir investicijas. Galutinio produkto eksportas tiesiogiai veikia šalies BVP, o Europos Sąjungos eksporto konkurencingumo vertinimas atskleidžia šalių galutinio produkto eksporto lyginamąjį pranašumą. Tyrimas leidžia analizuoti šalies specializaciją ir naudą tarptautinėje prekyboje eksportuojant galutinius produktus.

Tyrimo problema. Koks yra Europos Sąjungos šalių galutinių produktų eksporto konkurencingumas.

Tyrimo objektas: eksporto konkurencingumas.

Tyrimo tikslas. Įvertinti Europos Sąjungos šalių galutinio produkto eksporto konkurencingumą.

Uždaviniai:

1. Pateikti ekonomikos skatinimo ir konkurencingumo sampratas, pristatyti ir palyginti ankstesnius mokslinius straipsnius, kuriuose analizuojamas eksporto konkurencingumas;
2. Pateikti eksporto konkurencingumo tyrimo metodiką;
3. Atlikti Europos Sąjungos galutinių produktų eksporto konkurencingumo tyrimą 2012–2018 m. ir apibendrinti atlikto tyrimo rezultatus;

Tyrimo metodas. Eksporto konkurencingumo tendencijoms tirti pasirinktas Ballasa (1965) palyginamojo pranašumo indeksas RCA ir Laursen K. (1998) pakoreguotas RCA simetrinis lyginamojo pranašumo modelis RSCA. Šis tyrimas atskleidžia Europos Sąjungos šalių lyginamąjį konkurencinį pranašumą galutinių produktų rinkoje tarptautiniu mastu. Atlikta loginė palyginamoji analizė, apskaičiavus RCA ir RSCA konkurencinio pranašumo indeksus, išskirtos šalių grupės pagal konkurencingumo lygmenį Europos Sąjungos mastu. Iš gautų rezultatų pateikta lentelė, rezultatai palyginami tarpusavyje ir apibendrinami.

Eksporto konkurencingumo samprata ir ankstesnių mokslininkų tyrimų palyginimas eksporto konkurencingumo tematykoje

H. Yanikkaya (2003), atliktame moksliniame tyrime teigia, kad eksportas ir importas teigiamai koreliuoja su ekonomikos augimu. Nustatyta, kad eksportas yra vienas iš darbo našumą lemiančių veiksnių. Šie du rodikliai yra taip pat susiję su darbo užmokesčiu, kadangi darbo našumo atsilikimas nuo darbo užmokesčio neigiamai veikia šalies ekonomikos augimą ir eksporto lygį. Kai darbo našumas auga lėčiau nei darbo užmokestis, eksporto augimo tempai sulėtėja. Tokiu atveju, įmonės dažniausiai yra priverstos didinti produkcijos kainas ir tokiu atveju, vartotojai sulėtina vartojimą. Tokia situacija yra iš tiesų didelė problema valstybėms, kurioms eksportas yra viena iš pagrindinių ekonomikos varomųjų galių (Beržinskienė – Juozaitienė, Raziulytė, 2012).

Tauta praturtės iš užsienio prekybos, kuomet vertins valstybių kaimynių turtus, prekybinius gebėjimus ir darbštumą, nes tik tuo atveju bus padedama tautai pasiekti gerovės (Smitas, 1776). Bet koks noras pakenkti kaimynų ekonomikai, tiesiogiai atsilieps ir savajai. Tad visuomenei globalizuojantis ir atsiveriant valstybių sienoms vis labiau pradėta domėtis užsienio prekybos įtaka ekonomikai. Taip pat mokslininkai A. Grėbliauskas ir M. Stonys (2012) aprašo, kad (cit. pagal Čiegi, 2006), D'Avenant teigė, kad tauta netampa turtingesnė pre-

kiaudama tik šalies viduje, nes tokiu atveju vyksta tik santykinis pavienių individų turto kiekio pasikeitimas. O užsienio prekyba lemia grynąjį šalies turto padidėjimą.

Momentas kuomet šalis specializuojasi tam tikrų produktų gamyboje ir eksportuodama prekes patiria naudą, vadinamas lyginamuoju pranašumu. Lyginamasis pranašumas įgyjamas tam tikros prekės gamyboje, kai šalis gali ją pagaminti mažesnėmis alternatyvomis išlaidomis negu kitos šalys (Mačiekus, 2019). Taip pat ekonomistas Mačiekus aprašė, jog R. Torrensas (1815) pirmą kartą paminėjo lyginamojo pranašumo sąvoką, vėliau D. Ricardo iš idėjos suformulavo lyginamojo pranašumo principą ir naudodamasis dviejų šalių pavyzdžiu įrodė, kad kiekvienai šaliai reikia specializuotis gaminti tą prekę, kuriai ji turi lyginamąjį pranašumą prieš kitas šalis ir importuoti prekes, kurias gamindama turi mažiausią lyginamąjį pranašumą arba didžiausią lyginamųjų nuostolių ir taip elgdamosi šalys gaus naudos iš specializacijos ir tarptautinės prekybos. Lyginamojo pranašumo sąvoką panašiai apibūdina ir Vainienė R., nors sąvoką vadina santykiniu pranašumu ir pamini, jog ir A. Smito darbuose buvo kalbama apie šį reiškinį. Lyginamojo pranašumo teorija – šaliai verta dalyvauti tarptautinėje prekyboje, net ir neturint absoliutaus pranašumo nei vienoje produktų gamyboje. Remiantis A. Jakučio parašyta knyga, lyginamojo pranašumo teorija gerina ir padeda specializuotis šalių užsienio prekybai ir lengvina veiklos organizavimą, kaip pavyzdžiui geriau tenkinami gyventojų poreikiai, sparčiau vystomi ūkiai, visuomenė modernėja.

Taigi vienas iš pagrindinių ekonomikos variklių – konkurencingumas. Šis procesas eina greta globalizacijos ir valstybių jungimosi procedūrų. Konkurencingumo sąvoka, jos samprotavimo teiginiai bei konkurencingumo tyrimai tampa vis aktualesnė tema ir imama plačiau nagrinėti moksliniuose straipsniuose, taip įrodydama svarbą šalių ekonomikos raidoje.

Eksporto konkurencingumo tyrimų objektai būna įvairūs. Dažniausiai yra tiriama kažkokios tai vienos pramonės šakos eksporto konkurencingumas, kaip pavyzdžiui Indonezijos krabų (Fahmi, Maksum, Suwondo, 2015), mėsos (Bojnec, Ferto, 2014); bendras pramonės konkurencingumas (Grėbliauskas, Stonys, 2012), grūdų eksportas (Banterle, 2005), bendrai žemės ūkio (Burianova, Belova, 2012), vaisių (Akhtar, Sharif, Shah, 2009), mokslo prekių (Erkan, Saricoban, 2014).

Konkurencingumas dažniausiai analizuojamas pagal individualias šalis: Lietuva (Sabonienė, 2009), Čekijos Respublika (Burianova, Belova, 2012), Pakistanas (Akhtar, Sharif, Shah, 2009), Turkija (Erkan B., Saricoban K., 2014). Taip pat analizuojama pagal šalių grupes: Argentina, Urugvajus, Australija, Naujoji Zelandija, Pietų Afrikos Respublika, Jungtinė Karalystė (Leishman, Menkhaus, Whipple, 2005), Europos Sąjunga (Erkan, Saricoban, 2014), (Banterle, 2005).

Metodą pagal, kurį tirti konkurencingumą mokslininkai rinkosi taip: santykinį pranašumą RCA indeksą (Banterle, 2005), (Simsek, Seymen, Utkulu, 2007), (Akhtar, Sharif, Shah, 2009), (Erkan, Saricoban, 2014), (Akhtar, Akmal, Shah, Niazi, Tahir, 2009), (Leishman, Menkhaus, Whipple, 2005), pagal RCA ir Lafay indeksą (Burianova, Belova, 2012), pagal RCA, RSCA, RTA ir RXA indeksus (Akhtar, Akmal, Shah, Niazi, Tahir, 2009).

Visuose tyrimuose analizuojamas laikotarpis yra skirtingas, dominuojančio tyrimo laikotarpio moksliniuose tyrimuose analizuojama tema nėra. Tyrimo laikotarpio ilgumas, nagrinėjant eksporto konkurencingumo temą, pasireiškė keliais etapais: 3 m. (Burianova, Belova, 2012); 6 m. (Akhtar, Sharif, Shah, 2009), 7 m. (Banterle, 2005); 9 m. (Erkan, Saricoban, 2014), 10 m. (Simsek, Seymen, Utkulu, 2007), 19m. (Akhtar, Akmal, Shah, Niazi, Tahir, 2009).

Paprastai kitų šalių duomenys, norit atlikti tyrimus ir analizes, yra gaunami iš Eurostato, Worldbank duomenų bazių ar Europos Sąjungos puslapių.

Taigi, kiekvieno mokslininko įžvalga tokia, jog vienas iš geriausių ekonomikos skatinimo būdų yra eksporto konkurencingumas. Savo atliktų tyrimų išvados mokslininkai teigė, jog apskaičiuoti šalies konkurencingumą galima įvairiais būdais, bet patikimiausias yra simetrinis lyginamojo pranašumo RSCA metodas.

Eksporto konkurencingumo tyrimo metodika

Šiame skyriuje pateikiama ES šalių eksporto konkurencingumo tyrimo tikslas, logika, imtis, tyrimo metodai, tyrimo laikotarpis, tyrimo kintamieji, naudoti informacijos šaltiniai, pateikiamas tyrimo ribotumas.

Eksporto konkurencingumo vertinimo tyrimo nagrinėjamos visos, 27 Europos Sąjungos šalys, pagal 2020 m. duomenis Jungtinė Karalystė neįtraukta į tyrimą, dėl išstojimo iš Europos Sąjungos. Šios valstybės buvo tiriamos, nes šias šalis jungia bendri teisės aktai, sutartys, susitarimai, veikla, įstatymai, komunikavimas, institucijos,

agentūros, pilietybė, simboliai, bendras Europos Parlamento Pirmininkas (Davidas – Maria Sassoli), Europos Vadovų Tarybos Pirmininkas (Charles'is Michelis), Europos Komisijos Pirmininkas (Ursula von der Leyen) ir t.t.

Tyrimo tikslas. Įvertinti Europos Sąjungos šalių galutinio produkto eksporto konkurencingumą.

Tyrimo logika. Siekiant įvertinti eksporto konkurencingumą Europos Sąjungos šalyse, yra surenkami valstybių eksporto duomenys ir apskaičiuojamas kiekvienos šalies lyginamasis pranašumas.

Tyrimo metodai. Pirmą, duomenims surinkti buvo naudojama Worldbank duomenų bazė, vėliau surinkti duomenys buvo apdorojami pagal Ballasa (1965) lyginamojo pranašumo indeksą (žr. 1):

$$RCA = \frac{\frac{\text{šalies galutinių produktų eksportas}}{\text{šalies visas eksportas}}}{\frac{\text{pasaulio galutinių produktų eksportas}}{\text{pasaulio visas eksportas}}} \quad (1)$$

Rezultatų galimos ribos: jei $RCA > 1$, lyginamasis pranašumas yra ryškus, jei $RCA \leq 1$, lyginamasis pranašumas yra silpnas. Vėliau šalių eksporto konkurencingumas buvo apskaičiuotas pagal K. Laursen (1998) simetrinio lyginamojo pranašumo indeksą (žr. 2):

$$RSCA = \frac{(RCA - 1)}{(RCA + 1)} \quad (2)$$

Rezultatų galimos ribos: $-1 \geq RSCA \leq 1$. Jei rezultatas neigiamas – santykinis lyginamasis pranašumas silpnas arba jo išvis nėra, teigiamas rezultatas – pranašumas yra. Eksporto lyginamojo pranašumo gautiems rezultatams atlikta loginė lyginamoji analizė.

Tyrimo kintamieji. Lyginamojo pranašumo indeksas RCA ir simetrinis lyginamojo pranašumo indeksas RSCA.

Tyrimo duomenys. Europos Sąjungos valstybių konkurencingumo duomenys apskaičiuojami pasitelkiant plačiai naudojamus tarptautinius indeksus: lyginamojo pranašumo indeksas RCA ir simetrinis lyginamojo pranašumo indeksas RSCA.

Tyrimo imtis. Pasirinktas tyrimo laikotarpis 2012–2018 m., kai 2008 m. krizės pasekmės jau minimaliai įtakojo tarptautinę prekybą, eksportas buvo maksimaliai išaugęs tuo laikotarpiu, keitėsi veiksniai įtakoiantys eksporto augimo pokyčius ir tai taip pat buvo paskutiniai naujausi patalpinti ir laisvai prieinami Europos Sąjungos šalių eksporto duomenys.

Tyrimo ribotumai. Pasirinktas tyrimo metodas gali būti netikslus, nes naudojami tik du indeksai identifikuoti valstybių konkurencingumą.

Europos Sąjungos šalių galutinių produktų eksporto konkurencingumo tyrimas 2012–2018 m.

Po finansinių krizių ženkliai padidėjo augimo strategijų poreikis, o vyriausybėms susirūpinimą sukėlė tradicinių eksporto augimo skatinimo strategijų vykdymas pasaulio prekyboje. Ilgainiui buvo suformuota nuostata, kad eksportas ir apskritai prekyba skatina ekonomikos augimą, tačiau esminė klaida ta, kad orientuotasi tik į eksportą, kaip objektą, kai svarbiausias čia buvo konkurencingumas. Todėl dabar vyriausybių eksporto augimo skatinimo politikos yra susijusios su būdo, kaip padidinti vidaus rinkoje pagamintų prekių ir paslaugų pardavimo galimybes pasaulinėse rinkose, paieška.

Svarbu, kad valstybė pajėgtų gaminti galutinę produkciją pati. Dažnai šalys to nedaro, nes dėl pigesnės darbo jėgos importas yra žemesnės kainos pasirinkimas. To rezultatas – valstybės eksportuoja žaliavas ir importuoja jau gatavus produktus. Tai gali žlugdyti ekonomiką ir sukelti nuostolius, nes taip atimamos vietinės darbo vietos, didinama priklausomybė nuo šalies gamintojos kainų ir transportavimo išlaidų. Taip pat tokia prekyba mažina šalyje pagamintų prekių kainas. Specializacija eksportuojant tokias prekes yra nenaudinga šaliai ir gali pakenkti augimo perspektyvoms. Atvirkščiai, lyginamasis pranašumas įgyjamas tam tikros prekės gamyboje, kai šalis gali ją pagaminti mažesnėmis alternatyviomis išlaidomis negu kitos šalys (Mačiekus, 2019). Empirinė analizė yra tinkamas būdas pateikti įžvalgas apie faktinius prekybos skaičius ir jų augimo ryšius.

Europos Sąjungos šalių konkurencingumo vertinimui naudotas lyginamojo pranašumo matas – RCA indeksas (žr. 1 lentelė):

1 lentelė

Europos Sąjungos šalių eksporto konkurencingumo lyginamojo pranašumo RCA indeksas

Šalys	RCA						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Airija	1.08	1.04	1.01	1.00	0.93	0.88	0.86
Austrija	1.01	0.98	0.98	0.97	1.00	1.00	1.04
Belgija	1.33	1.35	1.29	1.27	1.29	1.31	1.33
Bulgarija	1.29	1.24	1.19	1.14	1.17	1.13	1.12
Čekija	1.19	1.17	1.18	1.21	1.26	1.24	1.21
Danija	1.08	1.04	1.04	1.03	1.05	1.10	1.15
Estija	1.35	1.21	1.17	1.16	1.14	1.18	1.19
Graikija	1.96	1.95	1.90	1.72	1.74	1.83	1.88
Ispanija	1.33	1.32	1.30	1.34	1.36	1.34	1.44
Italija	1.32	1.32	1.30	1.30	1.33	1.35	1.37
Kipras	1.29	1.24	0.93	1.12	1.23	1.43	1.78
Kroatija	1.44	1.39	1.37	1.32	1.37	1.38	1.45
Latvija	1.21	1.20	1.18	1.14	1.20	1.18	1.12
Lenkija	1.40	1.37	1.35	1.38	1.43	1.42	1.45
Lietuva	1.68	1.68	1.57	1.52	1.55	1.57	1.60
Liuksemburgas	1.17	1.19	1.15	1.14	1.14	1.04	1.06
Malta	2.01	1.96	1.96	1.87	1.92	1.86	1.83
Nyderlandai	1.15	1.29	1.22	1.15	1.11	1.10	1.21
Portugalija	1.62	1.61	1.54	1.54	1.54	1.55	1.58
Prancūzija	1.16	1.13	1.11	1.11	1.14	1.19	1.22
Rumunija	1.34	1.29	1.26	1.22	1.21	1.19	1.27
Slovakija	1.54	1.53	1.51	1.50	1.57	1.55	1.65
Slovėnija	1.41	1.41	1.42	1.40	1.42	1.44	1.48
Suomija	0.77	0.78	0.73	0.63	0.65	0.69	0.73
Švedija	1.01	0.96	0.95	0.97	0.99	1.02	1.09
Vengrija	1.08	1.11	1.14	1.16	1.16	1.14	1.15
Vokietija	1.10	1.08	1.07	1.09	1.10	1.11	1.11

Pastaba: sudaryta pagal autorės skaičiavimus remiantis Worldbank (2020).

1 lentelėje pateikiami lyginamojo pranašumo indeksai RCA, galutinių produktų rinkoje, kiekvienoje iš 27 Europos Sąjungos valstybių narių 2012–2018 m. 27 ES valstybių narių rezultatai nevienodi. Dvi šalys iš 27 ES valstybių narių turi aiškių trūkumų ($RCA < 1$) pasaulinėse galutinių produktų rinkose: Airija, Suomija. Priešingai, didesnė valstybių narių grupė turi pranašumų ($RCA \geq 1,8$) pasaulinėse galutinių produktų rinkose: Austrija, Bulgarija, Danija, Estija, Latvija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Prancūzija, Švedija, Vengrija, Vokietija, Belgija, Čekija, Ispanija, Kipras, Kroatija, Italija, Lenkija, Rumunija, Slovėnija, Lietuva, Portugalija, Slovakija. Ir dvi valstybės atskleidė ryškius santykinis galutinių produktų pranašumus ($RCA > 1,8$): Malta ir Graikija. Padidėjimas nuo $RCA < 1$ iki $RCA > 1$ pastebimas Austrijoje, taip pat labai ryškus padidėjimas yra Kipre, kuomet 2015 m. RCA buvo nukritęs žemiau 1, o 2018 pabaigoje RCA buvo vienas iš didžiausių Europos Sąjungoje. Šie mišrūs rezultatai sudaro išvadą, kad dauguma ES–27 valstybių narių yra konkurencingos galutinių produktų eksporte pasaulinėse rinkose. Konkurencingiausios tos šalys, kurios daugiau nei 50% visų eksportuojamų produktų, eksportuoja pačius galutinio vartojimo produktus.

Toliau tyrimas atliktas pagal K. Laurseno (1998) pakoreguotą RCA simetrinį lyginamojo pranašumo modelį RSCA (žr. 2 lentelę):

2 lentelė

Europos Sąjungos šalių eksporto konkurencingumo simetrisis lyginamojo pranašumo RSCA indeksas

Šalys	RSCA						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Airija	0.04	0.02	0.01	0.00	-0.04	-0.06	-0.08
Austrija	0.00	-0.01	-0.01	-0.01	0.00	0.00	0.02
Belgija	0.14	0.15	0.13	0.12	0.13	0.13	0.14
Bulgarija	0.13	0.11	0.08	0.06	0.08	0.06	0.06
Čekija	0.09	0.08	0.08	0.09	0.11	0.11	0.10
Danija	0.04	0.02	0.02	0.01	0.02	0.05	0.07
Estija	0.15	0.09	0.08	0.07	0.07	0.08	0.09
Graikija	0.32	0.32	0.31	0.26	0.27	0.29	0.31
Ispanija	0.14	0.14	0.13	0.15	0.15	0.15	0.18
Italija	0.14	0.14	0.13	0.13	0.14	0.15	0.16
Kipras	0.13	0.11	-0.04	0.06	0.10	0.18	0.28
Kroatija	0.18	0.16	0.16	0.14	0.16	0.16	0.18
Latvija	0.09	0.09	0.08	0.06	0.09	0.08	0.06
Lenkija	0.17	0.16	0.15	0.16	0.18	0.17	0.18
Lietuva	0.25	0.25	0.22	0.21	0.21	0.22	0.23
Liuksemburgas	0.08	0.09	0.07	0.07	0.07	0.02	0.03
Malta	0.34	0.33	0.32	0.30	0.32	0.30	0.29
Nyderlandai	0.07	0.13	0.10	0.07	0.05	0.05	0.09
Portugalija	0.24	0.23	0.21	0.21	0.21	0.22	0.23
Prancūzija	0.08	0.06	0.05	0.05	0.06	0.09	0.10
Rumunija	0.14	0.13	0.11	0.10	0.10	0.09	0.12
Slovakija	0.21	0.21	0.20	0.20	0.22	0.22	0.24
Slovėnija	0.17	0.17	0.17	0.17	0.17	0.18	0.19
Suomija	-0.13	-0.12	-0.16	-0.23	-0.21	-0.18	-0.16
Švedija	0.01	-0.02	-0.02	-0.02	-0.01	0.01	0.04
Vengrija	0.04	0.05	0.07	0.07	0.07	0.07	0.07
Vokietija	0.05	0.04	0.03	0.04	0.05	0.05	0.05

Pastaba: sudaryta pagal autorės skaičiavimus remiantis Worldbank (2020).

2 lentelėje pateikiami simetriniai lyginamojo pranašumo indeksai RSCA, galutinių produktų rinkoje, kiekvienoje iš 27 Europos Sąjungos valstybių narių 2012–2018 m. Jei RSCA indeksas neigiamas – šalis nekonkurencinga galutinių produktų eksporto. 27 ES valstybių narių rezultatai nevienodi. Šalys turinčios neigiamą RSCA vertę, pasiskirsčiusios taip: per visa analizuojamą laikotarpį vertė buvo neigiama tik Suomijoje, toliau trejų metų laikotarpyje turėjo neigiamą vertę – Airija, Austrija ir Švedija, vieninteliais 2014 m. Kipras taip pat turėjo neigiamą -0.04 vertę. Taigi, didžioji dauguma valstybių, tokių kaip Bulgarija, Danija, Estija, Latvija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Prancūzija, Švedija, Vengrija, Vokietija, Belgija, Čekija, Ispanija, Kroatija, Italija, Lenkija, Rumunija, Slovėnija, Graikija, Lietuva, Malta, Portugalija ir Slovakija, turėjo teigiamą simetrinio lyginamojo pranašumo RSCA vertę galutinių produktų eksporte, kuri nagrinėjamu laikotarpiu svyravo nuo 0.00 iki 0.34.

Toliau 3 lentelėje pateikti sugrupuoti šalių RCA (2012–2018 m. vidurkis) duomenys pagal konkurencingumo stiprumą Europos Sąjungoje (žr. 3 lentelė):

3 lentelė

Europos Sąjungos šalys, pagal konkurencingumo stiprumą

RCA indeksas	Šalių skaičius	Šalys
Nekonkurencinga 0.71 – 1	2	Suomija; Airija
Vidutiniškai konkurencinga 1 – 1.2	11	Austrija; Bulgarija; Danija; Estija; Latvija; Liuksemburgas; Nyderlandai; Prancūzija; Švedija; Vengrija; Vokietija
Gera konkurencinga 1.2 – 1.5	9	Belgija; Čekija; Ispanija; Kipras; Kroatija; Italija; Lenkija; Rumunija; Slovėnija
Konkurencingiausia 1.5–2	5	Graikija; Lietuva; Malta; Portugalija; Slovakija

Pastaba: sudaryta pagal autorės skaičiavimus remiantis Worldbank (2020).

Labiausiai konkurencingos galutinių produktų tarptautinėje prekyboje yra Graikija, Malta, Lietuva, Portugalija ir Slovakija, kurių lyginamojo pranašumo RCA indeksas svyravo tarp 1.5–2. Dažniausiai pasitaikė vidutinis konkurencingumo lygmuo tarp 27 Europos Sąjungos valstybių, net 11 iš jų RCA indeksas svyravo tarp 1–1.2: Austrija, Bulgarija, Danija, Estija, Latvija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Prancūzija, Švedija, Vengrija, Vokietija. Taip pat Belgija, Čekija, Ispanija, Kipras, Kroatija, Italija, Lenkija, Rumunija ir Slovėnija turi gana aukštą lyginamojo pranašumo RCA indeksą visu nagrinėjamu laikotarpiu ir pagal atliktą tyrimą galutinių produktų eksporte nekonkurencingosios yra Suomija ir Airija. Taigi darant išvadą, galima teigti, jog Europos Sąjungos šalys yra konkurencingos galutinių produktų eksporte ir didžioji dalis valstybių vykdydamos galutinių produktų tarptautinę prekybą stipriai prisideda prie savo šalies ekonomikos augimo.

Išvados

Tarptautinė prekyba ir apskritai eksportas skatina ekonomikos augimą. Todėl dabar vyriausybių pagrindinis tikslas yra rasti būdą, kaip padidinti vidaus rinkoje pagamintų prekių ir paslaugų pardavimo galimybes pasaulinėse rinkose. Suformuotos eksporto konkurencingumo politikos. Atliekami lyginamojo pranašumo – specializacijos, eksportuojant tam tikras prekes, tyrimai yra naudingi šaliai ir gerina augimo perspektyvas. Analizuojant mokslinius darbus, kurie jau daugybę metų yra daromi, norint iširti esamas problemas ir jas įtakojančius veiksnius, prieiname išvadą, jog geriausias ekonomikos skatinimo būdų yra eksporto konkurencingumas. Savo atliktų tyrimų išvados mokslininkai teigė, jog apskaičiuoti šalies konkurencingumą galima įvairiais būdais, bet patikimiausias yra simetrinis lyginamojo pranašumo RSCA metodas.

Atliekamo tyrimo metodas – eksporto konkurencingumo tendencijoms tirti pasirinktas Ballasa (1965) palyginamojo pranašumo indeksas RCA ir Laursen K. (1998) pakoreguotas RCA simetrinis lyginamojo pranašumo modelis RSCA. Šis tyrimas atskleidė Europos Sąjungos šalių lyginamąjį konkurencinį pranašumą galutinių produktų rinkoje tarptautiniu mastu. Atlikta loginė palyginamoji analizė, apskaičiavus RCA ir RSCA konkurencinio pranašumo indeksus, išskirtos šalių grupės pagal konkurencingumo lygmenį Europos Sąjungos mastu. Iš gautų rezultatų pateikta lentelė, rezultatai palyginami tarpusavyje ir apibendrinami.

Ištyrus Europos Sąjungos galutinių produktų eksporto pokyčius, kuriuos nulėmė naftos kainų svyravimai 2015 m., pastebėtas teigiamas eksporto šuolis 2018 m. lyginant su 2013–2014 m., šis augimas buvo didžiausias. Įtaka sėkmingam eksporto augimui turėjo kuriami susitarimai, lengvinantis prekybos sąlygas ir pagerintos vartojimo skatinimo politikų strategijos. Atlikta indeksų, leidžiančių įvertinti vartojimo produktų konkurencingumą eksporto srityje, analizė parodė, kad konkurencingiausios tos šalys, kurių bendrame šalies visų gėrybių eksporte yra daugiau nei 50% galutinių prekių eksporto. Malta ir Slovakija tarp visų Europos Sąjungos šalių turi didžiausią lyginamąjį pranašumą eksportuojant galutinius produktus. Europos Sąjungos valstybės yra gana konkurencingos galutinių produktų eksporte ir didžioji dalis valstybių vykdydamos galutinių produktų tarptautinę prekybą stipriai prisideda prie savo šalies ekonomikos augimo.

Literatūra

1. Akhtar W., Sharif M., Shah H., 2009. Competitiveness of Pakistani Fruits in the World Market// The Lahore Journal of Economics. 14 : 2 (Winter 2009): pp. 125-133. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/235673302_Competitiveness_of_Pakistani_Fruits_in_the_World_Market
2. Akhtar W., Akmal N., Shah H., Niazi M. A., Tahir A., 2009. Export competitiveness of Pakistani horticultural products. Pakistan j. Agric. Res. Vol. 26 no. 2, 2013. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/264384970_EXPORT_COMPETITIVENESS_OF_PAKISTANI_HORTICULTURAL_PRODUCTS
3. Baffes J., Kose M. A., Ohnsorge F., Stocker M., 2015. The Great Plunge in Oil Prices: Causes, Consequences, and Policy Responses. Prieiga per internetą: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2624398
4. Banterle A., 2005. Competitiveness and Agri-food Trade: An Empirical Analysis in the European Union. European Association of Agricultural Economists (EAAE) > 2005 International Congress, August 23–27, 2005, Copenhagen, Denmark. Prieiga per internetą: <https://ageconsearch.umn.edu/record/24692/>
5. Beržinskienė – Juozaitienė D., Raziulytė S., 2012. Darbo našumo ir darbo užmokesčio tarpusavio priklausomybės vertinimas Lietuvos pavyzdžiu. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. Šiauliai : VšĮ Šiaulių universiteto leidykla. 2012, nr. 2(26), p. 33-41. ISSN 1648-9098. Prieiga per internetą: <http://gs.elaba.lt/object/elaba:6099935/>
6. Burianova J., Belova A., 2012. The Competitiveness of Agricultural Foreign Trade Commodities of the CR Assessed by Way of the Lafay Index. Institutional and Behavioral Economics. AGRIS on-line Papers in Economics and Informatics, 04, 4 Special, 27-36. Prieiga per internetą: <https://ageconsearch.umn.edu/record/146274/>.
7. Erkan B., Saricoban K., 2014. Comparative analysis of the competitiveness in the export of science-based goods regarding turkey and the eu+13 countries. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/278030779_COMPARATIVE_ANALYSIS_OF_THE_COMPETITIVENESS_IN_THE_EXPORT_OF_SCIENCEBASED_GOODS_REGARDING_TURKEY_AND_THE_EU13_COUNTRIES
8. Grėbliuskas A., Stonys M., 2012. Lietuvos pramonės konkurencingumo vertinimas. Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai, 51. Doi:10.7220/AESR.1822.7996.2012.6.2.3.
9. Jakutis A., Petraškevičius V., Stepanavičius A., Šečkutė L., Zaicev S., 1999. Ekonomikos teorijos pagrindai. Vadovėlis Aukštųjų Mokyklų studentams. Gedimino technikos universitetas. Kaunas: Smaltija, 390 psl. Prieiga per internetą: <https://www.scribd.com/doc/50985304/A-Jakutis-Ekonomikos-Teorijos-Pagrindai-Vadovelis>
10. Laursen, K. 1998. Revealed Comparative Advantage and the Alternatives as Measures of International Speculation. Working Paper, No. 98-30, Danish Research Unit for Industrial Dynamic (DRUID), ISBN (87-7873-069-4) <https://wp.druid.dk/wp/19980030.pdf>
11. Leishman D., Menkhaus D. J., Whipple G. D., 2004. Export Competitiveness and Comparative Advantage of Pakistan's Non-agricultural Production Sectors: Trends and Analysis [with Comments]. The Pakistan Development Review Vol. 43, No. 4, Papers and Proceedings PART II Twentieth Annual General Meeting and Conference of the Pakistan Society of Development Economists Islamabad, pp. 541-561. Prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/41261013>
12. Mačiekus V., 2008. Red. Kušner M., 2019. Visuotinė lietuvių enciklopedija. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/Straipsnis/lyginamasis-pranasumas-16226>
13. Sabonienė A., 2009. Lithuanian Export Competitiveness: Comparison with other Baltic States. The Economic Conditions Of Enterprise Functioning. Kaunas University of Technology. Prieiga per internetą: <http://inzeko.ktu.lt/index.php/EE/article/view/11617>.
14. Simsek N., Seymen D., Utkulu U., 2007. Turkey's Competitiveness in the EU Market: a Comparison of Different Trade Measures. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/49615109_Turkey's_Competitiveness_in_the_EU_Market_a_Comparison_of_Different_Trade_Measures
15. Smith A., 2007. An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth and Nations. MetaLibri digital library: Amsterdam, Lausanne, Melbourne, Milan, New York, San Paulo. Prieiga per internetą: https://www.ibiblio.org/ml/libri/s/SmithA_WealthNations_p.pdf
16. Vainienė R., 2005. Verslo žinios žodynas. Prieiga per internetą: <http://zodynas.vz.lt/Santykinis-pranasumas>
17. Worldbank duomenų bazė. Pasaulio eksportas, Europos Sąjungos šalių eksportas. Prieiga per internetą: <https://data.worldbank.org/>
18. Yanikkaya H., 2003. Trade openness and economic growth: a cross-country empirical investigation// Journal of Development Economics. 2003, vol. 72, issue 1, 57-89. Prieiga per internetą: <https://econpapers.repec.org/scripts/redirect.pf?u=http%3A%2F%2Fwww.sciencedirect.com%2Fscience%2Farticle%2Fpii%2FS03043878%2803%29000683;h=repec:eee:deveco:v:72:y:2003:i:1:p:57-89>

Straipsnį recenzavo: doc. dr. Inga Maksvytienė (VDU)